

Zaprimljeno: 13.01.2015.

Prethodno priopćenje

UDK: 364

RODNI ASPEKTI MENTORIRANJA DJECE IZ PERSPEKTIVE MENTORICA I MENTORA¹

Marija Komar

Ivana Jeđud Borić

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

SAŽETAK

Cilj je ovog rada upoznati i opisati perspektivu mentora o iskustvima i doživljajima mentoriranja djece obzirom na rod. U radu je korišten kvalitativni pristup. Podaci su prikupljeni putem fokusnih grupa, intervjuua te elektronskim putem, a obrađeni kvalitativnom tematskom analizom. Sudionici u istraživanju bili su mentori i mentorice uključeni u programu Mentori u zajednici koji se provodi pri udruzi Plavi telefon. Fokusne grupe provedene su s tri grupe sudionika: mentorima koji mentoriraju dječake, mentoricama koje mentoriraju djevojčice te mentoricama koje mentoriraju dječake. Rezultati istraživanja pokazali su da mentori i mentorice doživljavaju mentoriranje kao pozitivnu aktivnost te da imaju pozitivan stav prema programu. Pokazalo se kako rod djeteta ima ulogu u odnosu na iskustva mentoriranja, no mentori ne govore o izravnom utjecaju, već o kumulativnom učinku roda, dobi i drugih obilježja djeteta i mentora.

Ključne riječi: *mentoriranje djece, rod, perspektiva mentorica i mentora, kvalitativno istraživanje*

¹ Rad je nastao na temelju istraživanja provedenog u okviru diplomskog rada Marije Komar, obranjenog na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu 2011.godine.

POTENCIJALI MENTORIRANJA U ODRASTANJU DJECE

Odrastanje djece u suvremeno vrijeme, njihov rast i razvoj, karakterizirano je brojnim izazovima u njihovim životnim okruženjima koji zahtijevaju razvoj novih pristupa i intervencija društva. U suvremeno, „post-konvencijsko²“ vrijeme, dijete se percipira kao aktivni dionik svog razvoja, sposobno sudjelovati u vlastitom okruženju i preuzeti odgovornost za svoje ponašanje (Markovinović, 2010) te se paradigme odgoja mijenjaju na relaciji od poslušnosti k odgovornosti (Pećnik, 2008). Društvo je u cjelini sve usmjerenije na potrebe i prava djece o čemu svjedoči i razvoj državnih institucija za zaštitu dječjih prava kao što je Pravobranitelj za djecu, kreiranje nacionalnih i lokalnih politika djelovanja za djecu (npr. Nacionalni strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020.), kao i inicijative organizacija civilnog društva (npr. inicijativa Saveza društava Naša djeca - *Gradovi i općine prijatelji djece*, <http://www.savez-dnd.hr/>). No, s druge strane, u suvremeno doba također svjedočimo i tome da su odrasli na neki način sve manje dostupni djeci uslijed bržeg tempa života i promjene socijalne strukture obitelji i susjedstva. Tako je na primjer poznato da sve veći broj djece odrasta u jednoroditeljskim obiteljima (Zrinščak i Puljiz, 2002). U današnje vrijeme djeca su u opasnosti od „izoliranog“ odrastanja u kojem nedostaju kvalitetne interakcije s brižnim odraslim osobama. Upravo se u tom kontekstu, kao jedno od potencijalnih rješenja ovom problemu izoliranog odrastanja, spominje mentoriranje, točnije mentorski programi namijenjeni djeci.

Uvidom u zaista brojne definicije mentoriranja, moguće je pronaći neke zajedničke elemente koji na najbolji način određuju što ovaj pojam znači (Jeđud i Ustić, 2009):

- Mentorski odnos (jedan s jedan), koji uključuje vođenje i podršku, a karakterizira ga određeni stupanj povjerenja i emocionalne bliskosti između mentora i mentoriranog.

² Misli se na Konvenciju o pravima djeteta (1989).

- Mentor je osoba koja je iskusnija/kompetentnija u nekom području ili specifičnoj vještini/znanju od mentoriranog, a kada je riječ o mentoriranju djece najčešće³ i starija osoba.
- Mentoriranje podrazumijeva perspektivu kontinuiteta odnosno redovitog druženja kroz duže vrijeme.

Žižak (2003) razlikuje prirodno (neformalno) i organizirano (formalno) mentoriranje. Neformalno mentoriranje uključuje prirodnu podršku u okviru obiteljskog ili prijateljskog kruga u već postojećoj socijalnoj mreži te se očituje kroz prijateljstvo, kolegijalnost, podučavanje, vježbanje vještina i savjetovanje te su prirodni mentori važne osobe iz svakodnevnog života djeteta (Jeđud i Ustić, 2009). Kod prirodnog mentoriranja odnos je ugrađen u postojeću socijalnu mrežu djeteta i ispunjava specifičnu osnažujuću ulogu na granici roditelja i prijatelja (Goldner i Maysesless, 2009). Organizirano (formalno) mentoriranje očituje se kroz strukturirane mentorske programe u kojima su mentor i mentorirani pažljivo odabrani i spajani kroz formalne procedure (Jeđud i Ustić, 2009). Zadaća formalnih mentora je osnažiti samopouzdanje djeteta, podržati njegov osobni razvoj te kompenzirati manju prisutnost prirodnih mentora u njegovu životu (Goldner i Maysesless, 2009).

Osnovni element mentoriranja je mentorski odnos koji po svojim obilježjima pripada u skupinu prirodno - pomažućih odnosa, što znači da mentor istovremeno koristi sadržaje prijateljskog i rodbinskog odnosa te povremeno i profesionalnog odnosa s ciljem izgradnje odnosa s djetetom (Žižak, 2003). Istraživanja pokazuju kako su učinkoviti mentorski odnosi dobrovoljni i temelje se na međusobnom poštovanju i empatiji te mogu utjecati na pozitivne ishode u tri razvojna procesa: socijalno - emocionalnom, kognitivnom te razvoju identiteta (Rhodes i DuBois, 2008). Rhodes i sur. (2006, prema Goldner i Maysesless 2009) navode važnost određenih kvaliteta mentorskog odnosa za uspješnost mentoriranja. Kao prvo navode da mentori kroz brižan i podržavajući odnos mogu utjecati na promjenu toga kako se djeca odnose prema samima sebi, ali i prema odraslima. Nadalje, kroz različite aktivnosti mentori mogu omogućiti izravno i neizravno učenje te na taj način utjecati na kognitivni razvoj kao i na poboljšanje akademskog postignuća i motivacije za školu. Kao modeli za identifikaciju i ujedno zagovornici djece, mentori mogu poticati pozitivan razvoj identiteta. U tom kontekstu

³ Postoje mnogi oblici mentoriranja, među kojima je i vršnjačko mentoriranje, tako da mentor ne mora nužno biti starije dobi od mentoriranog. No, kada je riječ o mentorskim programima za djecu, mentori su najčešće odrasle osobe.

navodimo i istraživanje koje su proveli Pedersen i sur. (2009) u SAD-u, a koje je pokazalo niz pozitivnih ishoda kod djece koja su imala mentora: bolji akademski uspjeh, veće samopouzdanje, bolje interpersonalne odnose i veću razinu prosocijalnog ponašanja.

Evaluacija najpoznatijeg mentorskog programa u Americi (*Big Brothers Big Sisters*) pokazala je da u usporedbi s djecom koja nisu bila mentorirana, djeca uključena u mentorski program u manjoj mjeri odustaju od škole, manje eksperimentiraju sa sredstvima ovisnosti, manje su fizički nasilna, imaju bolji školski uspjeh te pozitivnije odnose s roditeljima i vršnjacima (Tierney, Grossman i Resch, 1995).

Istraživanje provedeno na domaćem mentorskom programu *Velika sestra veliki brat* (Žižak, Jeđud, Ustić, 2004) kroz fokusne grupe s djecom, mentorima i stručnjacima iz centara za socijalnu skrb koji su djecu preporučili za uključivanje u program, ukazalo je također na pozitivne aspekte mentoriranja. Svi sudionici fokusnih grupa program su procijenili korisnim za uključenu djecu i to kroz širenje socijalne mreže djece, proširenje aktivnosti slobodnog vremena i promjenu neprihvatljivog ponašanja. Mentori i stručnjaci uočili su također pozitivne promjene u djetetovoj slici o sebi te odnosima s vršnjacima.

RODNI KONTEKST MENTORIRANJA

Rodni aspekt mentoriranja djece važan je iz više razloga, kao što su, primjerice, različite potrebe i načini socijalizacije djevojčica i dječaka, različiti načini reagiranja na stresne i krizne situacije te slabija istraženost ovog fenomena. Različiti autori navode kako se rodni aspekt mentorskih odnosa manje istraživao (Sosik i Godshalk, 2000; O'Neill i Blake-Beard, 2002; Young, Cady i Foxon, 2006; Darling i sur., 2006; Fowler, Gudmundsson i O'Gorman, 2007; Rhodes i sur., 2008), no smatraju da je on izuzetno važan u razvoju mentorskih odnosa. Pod pojmom rod podrazumijevamo društveno naučeno/determinirano ponašanje, odnosno kako to kažu Hodžić, Bijelić i Cesar (2003) ljudi se rađaju kao pripadnici muškog i ženskog spola, ali uče biti djevojčice i dječaci koji će postati žene i muškarci. Scandura i Ragins (1993, prema O'Neill i Blake-Beard, 2002) navode kako maskulinitet, femininitet i androginitet imaju veći utjecaj na mentorski odnos, nego sam biološki spol mentora.

Obzirom na rod mentora i rod osobe koju mentorira, razlikujemo istorodne i mješovite parove/mentorske odnose. *Istorodni mentorski odnosi* su odnosi između mentorica i

djevojčica te mentora i dječaka. *Mješoviti mentorski odnosi* su odnosi između mentora i djevojčica te mentorica i dječaka.

U literaturi se navodi kako dječaci i djevojčice imaju potrebe za različitim tipovima mentoriranja, stvaraju različite tipove mentorskih odnosa sa svojim mentorima te je razvojni put odnosa s mentorima različit (Bogat i Liang, 2005). Razlog tome vjerojatno je i činjenica da se dječaci i djevojčice razlikuju u određenim biološkim, psihološkim i socijalnim aspektima. Iako se razlike između djevojčica i dječaka očituju i prije rođenja, najizraženije postaju tijekom adolescencije (Hromatko, 2009; Rudan, 2004). Bez namjere da dublje ulazimo u razmatranje razvojnih razlika između dva roda, spomenut ćemo istraživanja koja daju kontekstualnu podlogu promišljanju kako rod utječe na mentorski odnos. Istražujući načine igre djevojčica i dječaka, Maccoby (1998, prema Underwood, 2003) predlaže teoriju „dviju kultura“ koja govori o različitim načinima igre i različitoj strukturi vršnjačkih grupa. Autor smatra kako se ovakav obrazac različitosti u igri djevojčica i dječaka može pronaći u različitim kulturama i društvima. Teorija se primarno oslanja na činjenicu kako se i dječaci i djevojčice najradije druže i igraju u istorodnim vršnjačkim grupama te se, kad je riječ o igri, razlikuju stilom igre i preferiranih aktivnosti, diskursom, prijateljstvima, veličinom grupe, snagom i moći. Djevojčice veći naglasak stavljaju na odnose nego na strukturiranu igru i aktivnosti, u komunikaciji su obzirnije, suradljivije, sklonije kompromisima i razjašnjavanju. Njihova su prijateljstva intimnija i intenzivnija te se igraju u manjim grupama i češće su fokusirane na dijadičke odnose. Također, navodi autor, djevojačke grupe podložnije su utjecaju vanjskih subjekata (npr. učitelji, roditelji) te su manje sklone isključivanju dječaka nego obrnuto. Gabriel i Gardner (1999, prema Larsen i Buss, 2008) navode kako djevojčice u većoj mjeri opisuju sebe kroz osobne odnose kao središnjicu svog identiteta, dok Vulić-Prtorić (2000) navodi da kada je riječ o suočavanju sa stresom kod djevojčica prevladava traženje socijalne podrške i izbjegavanje, dok su dječaci više usmjereni na rješavanje problema i aktivnost. U tom smislu Darling i sur. (2006) navode kako djevojčice češće traže emocionalnu potporu u rješavanju problema nego dječaci.

Bogat i Liang (2005) navode nekoliko utjecaja roda na mentoriranje. Jedan od utjecaja je potreba za različitim vrstama mentorskih odnosa dječaka i djevojaka. Navode i važnost emocionalne potpore za djevojke u stresnim situacijama. S tim u vezi autori zaključuju kako je za djevojčice karakterističnije tzv. psihosocijalno mentoriranje usmjereno na stvaranje odnosa, dok su za dječake karakteristični instrumentalni mentorski odnosi, usmjereni na

rješenje određenog problema. Rhodes (2002, prema Darling i sur., 2006) navodi kako se djevojčice uključuju u mentorske programe zbog problema u odnosima i komunikaciji dok se dječaci češće uključuju zbog potrebe za (muškim) modelom. Temeljeno na tim spoznajama, u SAD-u su kreirani mentorski programi koji za ciljanu skupinu imaju isključivo djevojčice ili dječake (npr. *Girls today women tomorrow*, <http://girlstodaywt.vpweb.com/default.html>; *Boys to men of Greater Washington*, <http://www.boystomengw.org/?q=aboutus>).

Istraživanja vezana uz utjecaj roda na mentorske odnose u radnom okruženju (Sosik i Godshalk, 2000; Fowler, Gudmundsson i O'Gorman, 2007) također pokazuju kako žene kao mentorice nude više emocionalne potpore i savjetovanja, dok su muškarci kao mentori usmjereni na instrumentalnu pomoć. Nadalje, Sosik i Godshalk (2000) utvrdili su da ženski istorodni mentorski odnosi podrazumijevaju više prijateljstva, savjetovanja i osobne podrške nego bilo koja druga kombinacija kada je rod u pitanju.

U većini mentorskih programa namijenjenih djeci, mentorski parovi (dijete i mentor) prvenstveno slijede princip istorodnosti, no budući da taj princip nije uvijek ostvariv, ima i relativno mnogo mentorskih odnosa u kojima su dijete i mentor različitog roda. Kod spajanja djece i mentora uzimaju se u obzir njihove potrebe u odnosu na rod, ali i realne mogućnosti dostupnosti mentora i mentorica. Praktična iskustva⁴ na mentorskom programu *Velika sestra veliki brat* ukazuju na svojevrsni rodni paradoks: mentorice su uglavnom ženskog roda, dok su djeca koja se uključuju u programe uglavnom muškog roda te je najčešći tip mentorskog odnosa bio upravo mješoviti par.

Feist-Price (1994) navodi neke od razloga zašto se u praksi češće susrećemo s istorodnim mentorskim parovima/odnosima:

- rodni stereotipi, odnosno sklonost istorodnog uparivanja zbog većeg razumijevanja pripadnika istog roda,
- veća mogućnost identifikacije s osobom istog roda,
- bojazan od pojave intimnih veza u mješovitim mentorskim parovima,
- negativni stavovi javnosti prema mješovitim mentorskim parovima koji su naročito prisutni kod mentoriranja djece i to u parovima mentor-djevojčica.

⁴ Jedna od autorica rada duži je niz godina bila uključena u mentorski program *Velika sestra veliki brat*, najprije kao mentorica, a kasnije kao edukatorica i supervizorica.

CILJ RADA

Kao što je već navedeno, postoje razlike u obilježjima i potrebama djece i mladih obzirom na rod što utječe i na razlike u obilježjima mentoriranja. Stoga je **cilj** ovog rada utvrditi i opisati perspektivu mentora o iskustvima i doživljajima mentoriranja djece obzirom na rod. U fokusu rada je perspektiva mentora i mentorica uključenih u program „Mentori u zajednici“.

Iz navedenog cilja istraživanja proizlaze sljedeća **istraživačka pitanja**:

- Kako mentoriranje djevojčica i dječaka doživljavaju mentori i mentorice?
- Koja su obilježja mentoriranja obzirom na rod mentora i rod djeteta iz perspektive mentora i mentorica?

Istraživanje je temeljeno na kvalitativnom pristupu te će se u skladu s time postaviti i polazno očekivanje u odnosu na moguće ishode istraživanja. Opće je polazno očekivanje da će perspektive mentora i mentorica uključenih u program „Mentori u zajednici“ te korištenje kvalitativnog pristupa omogućiti dobivanje novih spoznaja o iskustvima i obilježjima mentoriranja djece obzirom na rod.

METODE

Sudionici istraživanja

U istraživanju su sudjelovali mentori i mentorice uključeni u program *Mentori u zajednici* koji se od 2009. provodi u okviru udruge *Plavi telefon*. Riječ je o programu koji se pod ranijim nazivom *Velika sestra veliki brat* provodio pri *Udrugi za inicijative u socijalnoj politici*. Program se kontinuirano provodi od 1998. Riječ je o hrvatskoj verziji američkog programa Big Brothers Big Sisters pri čemu su ciljevi, sadržaji i metode rada preuzeti iz originalnog američkog programa uz prilagodbu na hrvatske uvjete. 2009.g. program je preuzela udruga Plavi telefon. Cilj programa je izgraditi i održati trajniji odnos odraslog mentora i djeteta kroz povjerenje, prijateljstvo i skrb (Jeđud i Ustić, 2009).

U ovom istraživanju sudjelovalo je 16 mentorica i 4 mentora, uključenih u navedeni program. Mentori i mentorice birani su po kriteriju roda djeteta koje mentoriraju te su na taj način formirane tri skupine sudionika, dvije s iskustvom u istorodnim, a jedna skupina s iskustvom mentoriranja u mješovitim parovima:

- mentorice koje mentoriraju djevojčice (N1=11)
- mentorice koje mentoriraju dječake (N3 = 5)

- mentori koji mentoriraju dječake (N2 =4)

Kod odabira mentorica korišteni su i kriteriji dobi djeteta, odnosno namjera je bila dobiti raznolikost djece po dobi, a što se tiče mentora u istraživanju su sudjelovali svi mentori uključeni u program. Važno je napomenuti kako skupine sudionika nisu izjednačavane po broju, niti odražavaju stvaran broj mentora na programu. No, omjer sudionika istraživanja u pojedinoj skupini, odraz je trenutnog stanja na programu kada je riječ o istorodnim i mješovitim mentorskim parovima.

Mentorice koje mentoriraju djevojčice

U istraživanju je sudjelovalo jedanaest mentorica koje mentoriraju djevojčice. Prosječna dob mentorica bila je 25,5 godina s time da je većina u dobi od 19 do 24 godine, dok su dvije mentorice iznad 30 godina. U odnosu na zanimanje mentorica, većinom se radi o studenticama (najviše sa studija socijalnog rada te po jedna studentica psihologije, ekonomije i arhitekture), dok je njih pet završilo fakultetsko obrazovanje (liječnica, sociologinja, povjesničarka umjetnosti, inženjerka elektrotehnike te socijalna pedagoginja).

Mentorice koje mentoriraju dječake

Ovu podskupinu sudionica činilo je pet mentorica. Prosječna dob mentorica bila je 23,5 godina. Po zanimanju, mentorice su uglavnom studentice (studiji socijalne pedagogije, psihologije, hrvatskog i poljskog jezika te novinarstva) dok je jedna mentorica magistra farmacije.

Mentori koji mentoriraju dječake

U istraživanju su sudjelovala četiri mentora. Prosječna dob mentora je 23,25 godina s time da su mentori u dobi od 19 do 26 godina. Trojica mentora su studenti (studiji geodezije, medicine i politologije) dok je jedan mentor inženjer elektrotehnike te ujedno i apsolvent financijske i poslovne matematike.

Metode prikupljanja podataka

Postupku prikupljanja podataka prethodio je uvid u dokumentaciju djece uključene u program te su prvenstveno odabrana djeca koja su uključena u mentoriranje minimalno tri mjeseca

kako bi se osiguralo da mentori imaju dovoljno informacija o djetetu i dovoljno iskustva u mentorskom odnosu.

Zamišljeno je da se podaci prikupljaju metodom fokusne grupe, no u tijeku istraživanja zbog dinamike prikupljanja podataka i vremenske (ne)raspoloživosti mentora, dio podataka je prikupljen i pomoću intervjua te odgovorom na pitanja iz predložka fokusne grupe elektronskim putem. Provedeno je sedam fokusnih grupa, dva intervjua te jedan odgovor na pitanja elektronskim putem. Ovakve, različite metode prikupljanja podataka predstavljaju i jedno od ograničenja ovog istraživanja. Tako su primjerice zbog osipanja sudionika istraživanja neke fokusne skupine održane s manjim brojem sudionika od planiranog što je rezultiralo većim brojem manjih fokusnih grupa.

Fokusne grupe u ovom istraživanju vođene su prema unaprijed pripremljenom vodiču kojim su obuhvaćena sljedeća područja: razlozi uključivanje mentora u program, prethodna iskustva s mentoriranjem, shvaćanje mentoriranja djece, vlastito iskustvo mentoriranja u programu i percepcija dobiti za mentorirano dijete, percepcija uloge rođa u mentoriranju te preporuke voditeljima mentorskih programa.

Fokusne grupe i intervjui, kao i prikupljanje podataka elektronskim putem, provodili su se tako da su svi sudionici bili informirani o svrsi i cilju istraživanja. Fokusne grupe i intervjui snimani su diktafonom te su potom doslovno prepisani. Od svih sudionika tražena je usmena suglasnost za sudjelovanje u istraživanju te suglasnost za snimanje razgovora pri čemu im je bila zajamčena povjerljivost podataka. Sudionicima je ponuđena i mogućnost informiranja o rezultatima istraživanja. Sve razgovore provela je jedna od autorica rada.

Fokusne grupe u pravilu su trajale od 45 do 90 minuta, dok su intervjui trajali od 30 minuta do sat vremena.

Metoda obrade podataka

U analizi podataka korištena je kvalitativna analiza podataka, odnosno specifičnije tematska analiza (Braun i Clarke, 2006). Tematska analiza predstavlja proces identificiranja, analiziranja i izvještavanja prema tzv. obrascima (temama) koji se prepoznaju unutar podataka. Tema je obrazac koji se načelno može odrediti na dva načina: induktivnim ili deduktivnim načinom. Induktivni način podrazumijeva kreiranje teme na osnovi uvida u same podatke, dok se deduktivnim načinom teme određuju u skladu s teorijskim ili analitičkim interesom istraživača.

Teme koje su služile kao okvir za analizu podataka u ovom istraživanju su sljedeće:

- način uključivanja u mentorski program
- doživljaj mentoriranja djece
- obilježja mentorskog odnosa
- doživljaj dobiti za djecu
- uloga roda u mentorskom odnosu
- preporuke mentora

Podaci unutar svake teme analizirani su postupkom kodiranja kojim su utvrđeni odgovarajući kodovi i kategorije. U izvornom tekstu podcrtavale su se jedinice kodiranja iz kojih su zatim izdvojeni kodovi koji su se potom združivali u određene kategorije (primjer kodiranja dan je u tablici 1). Podaci su obrađivani zasebno za svaku skupinu sudionika te su zatim promatrani zajednički kako bi se formirali zaključci obzirom na cilj istraživanja i postavljena istraživačka pitanja.

Tablica 1: Primjer obrade podataka

TEMA	IZVORNI TEKST	KOD	KATEGORIJA
Način uključivanja u mentorski program	<i>Saznala sam preko interneta, preko web stranice volonterskog centra; upisala sam u google „volontiranje Zagreb“ i izbacilo mi je VCZ;</i>	Internet	Izvori informiranja o programu
	<i>naišla sam na taj program na stranicama Volonterskog centra</i>		
	<i>Ja sam za program saznala preko prijateljice; Ja sam saznala od kolegice na faksu</i>	Poznanici	
		Ispunjavanje	

<i>Poslala sam zapravo ono što je</i>	prijavnog lista	Formalna
<i>Goga tražila, ispunila sam</i>	Prijemni	procedura
<i>upitnik, prošla edukaciju;</i>	razgovor	uključivanja
<i>ja sam poslao prijavu... krenuo</i>	Edukacija	
<i>sam na intervju...i tako je to</i>		
<i>sve počelo</i>		

REZULTATI I RASPRAVA

Rasprava rezultata biti će strukturirana kroz prikaz perspektiva svih triju grupa mentora⁵, a u odnosu na teme: **način uključivanja u mentorski program, doživljaj mentoriranja djece, obilježja mentorskog odnosa, doživljaj dobiti za djecu, uloga roda u mentorskom odnosu te preporuke za voditelje programa.** U radu će dakle biti prikazane teme i njima pripadajuće kategorije, dok će se u pojedinim slučajevima neki rezultati dodatno ilustrirati izravnim citatima sudionika istraživanja⁶. Napominjemo također kako će se neke teme prikazati zajedno, budući da se sadržajem nadovezuju jedna na drugu, dok će se neke teme prikazati kao zasebne cjeline. Tablica 2 daje prikaz tema i pripadajućih kategorija.

Tablica 2: Prikaz tema i kategorija

Tema	Kategorije
Način uključivanja u mentorski program i prethodna iskustva mentoriranja	Izvori informiranja o programu Formalna procedura uključivanja Motivi za uključivanje
Doživljaj mentoriranja djece	Vođenje i usmjeravanje Pružanje pozitivnog uzora

⁵ Izlaganje svake pojedine perspektive bilo bi preopširno za potrebe ovog rada te će se prikazati samo sumarni rezultati. Cijeli materijal dostupan je na uvid kod autorica rada.

⁶ Kodovi i kategorije istaknut će se **podebljanim slovima** (bold), a citati sudionika istraživanja istaknut će se u *kurzivu* (italic).

	Upoznavanje s drugačijim načinom života
	Prijateljstvo
	Međusobno učenje
	Utjecanje i poučavanje
Obilježja mentorskog odnosa	Obilježja djeteta
	Kriteriji spajanja mentora i djeteta
	Ciljevi mentorskog odnosa
	Obilježja tijeka odnosa
Uloga roda u mentorskom odnosu i specifične dobiti djece	Kroz prizmu dobiti za dijete
	Elementi o kojima ovisi uloga roda
	Povezanost roda i dobi
	Rod kao facilitirajući čimbenik
Preporuke za voditelje programa	Pozitivan odnos prema programu
	Nedostatak muških mentora
	Poruke budućim mentorima
	Preporuke vezane uz proces uparivanja

Način uključivanja u mentorski program i prethodna iskustva s mentoriranjem

U odnosu na način uključivanja u program *Mentori u zajednici*, sudionici istraživanja govore o **izvorima informiranja o programu** te o **formalnoj proceduri uključivanja** koja je propisana programom. Mentori su se o programu uglavnom informirali putem Interneta i to kroz mrežne stranice *Volonterskog centra Zagreb* na kojima je objavljena ponuda za volontiranje na mentorskom programu. Dio mentora navodi kako su informacije, ali i preporuke za uključivanje u program dobili od strane prijatelja i poznanika, a u nekim slučajevima i od rođaka. Tijek njihovog uključivanja u program odgovara formalnim procedurama na programu (više u Jeđud i Ustić, 2009) te su ovi opisi vrlo slični kod svih sudionika. Opisuje se proces pismene prijave, intervjua, edukacije i dr.

Mentori govore i o osobnim **motivima za uključivanje** u mentorski program, pri čemu navode pozitivan stav prema mentoriranju i mogućnosti utjecanja na druge osobe (djecu) kroz odnos (*Možeš bar malo ono utjecat na nekoga i pomoć pogotovo djeci u takvoj nekakvoj situaciji*).

Mentori i mentorice također govore i o određenim dobitima na osobnoj razini, kao što je korisno iskorišteno slobodno vrijeme i obavljanje studentske prakse (riječ je o studenticama socijalnog rada).

Kada je riječ o prethodnim iskustvima, mentori uglavnom navode prethodna volonterska iskustva: mentorice spominju iskustva u volontiranju s djecom i odraslima, dok mentori navode volonterska iskustva u području agrokulture te projekata vezanih uz brigu o prirodi. Što se tiče prethodnog iskustva u mentoriranju sve tri skupine mentora nemaju prethodno iskustvo formalnog mentoriranja. Međutim, mentori i mentorice koji mentoriraju dječake navode iskustvo neformalnog mentoriranja (*...možda nešto malo u komunikaciji sa rođacima koji su mlađi od mene...; ...tokom srednje škole susjedima instrukcije matematika i ono ne znam kad su već stariji postali onda ono za savjete...*).

Doživljaj mentoriranja djece

Upitani o tome kako oni osobno doživljavaju mentoriranje djece, odnosno kako bi ga definirali, mentori i mentorice uglavnom navode elemente definicija mentoriranja koje se mogu pronaći u stručnoj literaturi. Sudionici govore o **vođenju i usmjeravanju** djeteta u pozitivnom smjeru (*...ti ga usmjeravaš, motiviraš da on sam za sebe, da se sam razvija u okviru svih svojih mogućnosti i potencijala*), **pružanju pozitivnog uzora** (*...izlaganje poticajnom utjecaju i uzoru*) te **upoznavanju djeteta s drugačijim načinom života** (*...uvesti u taj neki svijet u kojem nikad nisu bili...*). Vođenje i usmjeravanje te pružanje pozitivnog uzora elementi su koji se navode u literaturi (Jeđud i Ustić, 2009), dok je upoznavanje djeteta s drugačijim načinom života dodatni element koji sudionici ugrađuju u svoj doživljaj mentoriranja temeljem vlastitog iskustva. Važno je naglasiti kako svi mentori uključeni u program *Mentori u zajednici* prolaze obveznu edukaciju u kojoj se, između ostalog, upoznaju i s teorijskim postavkama mentoriranja. Tako spajajući dobivene informacije od voditelja programa i vlastitog iskustva mentoriranja, kreiraju vlastita shvaćanja mentoriranja.

Dok je navedeno viđenje mentoriranja zajedničko svim trima grupama sudionika postoje i elementi u kojima se njihovo viđenje razlikuje. Tako mentori i mentorice koji mentoriraju dječake više govore o **prijateljstvu s djetetom** te **međusobnom učenju** (*imam osjećaj da sam kroz taj čitav odnos ono toliko stvari ja naučila, to je međusobno učenje*), dok mentorice koje mentoriraju djevojčice više govore o **njihovom utjecaju na djevojčice i poučavanju djevojčica**. Ova skupina mentorica, mentorski odnos vidi kao kombinaciju prijateljskog i odnosa učiteljica - učenica. Dakle, temeljem navedenog moglo bi se reći da se mentorski

odnosi s dječacima opisuju kao više prijateljski nego oni s djevojčicama za koji bismo mogli reći da se više opisuju kroz usmjerenost na rješavanje konkretnih problema i zadovoljavanje potreba djevojaka, odnosno čak bi ih se uvjetno rečeno moglo nazvati i pokroviteljskim. Zanimljivo, rezultati dobiveni u ovom području u suprotnosti su sa navodima koji se mogu pronaći u literaturi, a koji odnose s dječacima karakteriziraju kao one usmjerene na rješavanje konkretnih problema i zadovoljavanje potreba.

Obilježja mentorskog odnosa

U odnosu na obilježja mentorskog odnosa, izdvojene su sljedeće kategorije odgovora mentora: obilježja djeteta, kriteriji spajanja mentora i djeteta, ciljevi mentorskog odnosa te obilježja tijeka odnosa.

Zanimljivo je da djecu koju mentoriraju, mentori najčešće nazivaju „*bratom/ sestrom*“, što je u skladu s ranijim nazivom programa. Očito je da, iako se sam naziv programa promijenio, metafora odnosa i dalje je prisutna u svakodnevici ovog mentorskog programa.

U odnosu na **obilježja djece** uključene u program, specifičnije djece koju mentoriraju, odgovori sve tri grupe sudionika usklađeni su. Mentori navode kako je riječ o djeci u riziku, pri čemu navedene rizike promatraju u odnosu na samo dijete (loš školski uspjeh, problemi u ponašanju, emocionalni problemi, problemi vezani uz rizično spolno ponašanje i dr.), njegovu obitelj (jednoroditeljske obitelji, napuštanje obitelji od strane oca, zanemarivanje od strane roditelja, problemi u ponašanju kod braće i sestara, neadekvatni stilovi odgoja i dr.) i okruženje u kojem odrasta (nedostatak prijatelja, druženje sa starijim društvom, društvo vršnjaka rizičnog ponašanja). Ovdje je moguće primijetiti da djeca uključena u mentorski program iskazuju niz rizika, koji zasigurno otežavaju i sam mentorski odnos. Kada je riječ o djevojčicama, njihove mentorice navode veći broj rizičnih čimbenika, nego kad je riječ o dječacima. Zanimljivo je i to kako mentori uz obilježja koja upućuju na rizičnost djeteta navode i pozitivna obilježja djeteta, što upućuje na to da mentori i mentorice u ovom programu djecu doživljavaju i kroz njihove rizike, ali i kroz njihove dobre strane. Navedeno je karakteristika upravo pomagačkih struka koje ne gledaju na djecu u riziku samo kroz njihove probleme i loše strane te je kod njih prisutna svijest kako svako dijete kao i svaka osoba ima i svoje pozitivne strane koje treba otkriti i na kojima treba temeljiti daljnje intervencije i rad.

Kada govore o **kriterijima spajanja**, svi mentori govore o tome da su prilikom spajanja prihvaćali prijedloge dane od strane voditeljica programa, iako su neki od njih početno imali

„sliku djeteta kakvo bi željeli“ u odnosu na dob, rod i druga obilježja. Tu se naročito ističu mentorice koje mentoriraju djevojčice, koje su uz željenu dob djeteta spominjale i mnogobrojna druga obilježja djeteta kao što su mjesto stanovanja, rizičnost djeteta i sl. (*Tražila sam da to bude nešto blaže, neki blaži oblik rizika*). Mentori pak spominju vlastite dvojbe oko toga „*smiju li odbiti*“ dijete koje je za njih odabrano, budući da na programu ima manjak muških mentora te se može dogoditi da ukoliko odbiju, neko dijete uopće neće imati mentora (*Jer pretpostavljam da su svi ulazili sa stavom da se ne osjećamo pozvanima birati, to hoćemo ili nećemo jer nismo tu da odbacimo nekog, ne nećemo, jer pitanje je onda da li bi to dijete uopće nekog dobilo s obzirom na manjak volontera.*).

Mentorice i mentore već se u samom početku mentorskog odnosa potiče da postave određene **ciljeve** koje žele ostvariti kroz mentorski odnos. Ciljevi se postavljaju prvenstveno u odnosu na dijete i često su povezani s razlozima zbog kojih se dijete uključuje u program. Mentori navode sljedeće ciljeve odnosa: promjena neprihvatljivih stavova kod djeteta, poticanje pozitivnog razvoja djeteta, usvajanje novih znanja i vještina, poticanje korisnog provođenja slobodnog vremena, pružanje podrške i pomoći u teškim trenucima. Zanimljivo je kako mentorice navode samo ciljeve koji su usmjereni na dijete, dok mentori imaju nešto širu perspektivu te govore i o ciljevima u odnosu na mentorski odnos (*Ja sam imao jedan cilj, a to je da uspostavim kvalitetan odnos*) kroz koje im se pruža mogućnost ostvarenja i ciljeva u odnosu na dijete.

U kategoriji odgovora koji se odnose na **obilježja tijeka mentorskog odnosa**, mentori i mentorice prije svega govore o teškoćama koje su se javljale na početku odnosa (*U početku me jako testirala znači kolko sam ja zapravo predana tome*). Mentorice i mentori koje mentoriraju dječake, nakon početnih poteškoća navode kako odnos ima stabilan tijek, dok mentorice koje mentoriraju djevojčice spominju i daljnje teškoće tijekom trajanja odnosa (*S vremenom je ona počela tako sve to izbjegavati i nekako se ne javljati na telefon i ne znam tako da se to dosta prorijedilo*). Mentori odnose s djecom uglavnom procjenjuju kao uspješne, pri čemu se jedino razlikuje percepcija mentorica koje mentoriraju djevojčice, koje u nekim slučajevima odnos procjenjuju manje uspješnim, pa i neuspješnim. Čini se kako su mentorski odnosi s djevojčicama u kontekstu ovog programa nešto zahtjevniji nego mentorski odnosi s dječacima.

S tim u vezi, zanimljivi su i odgovori mentora vezani uz učestalost susreta s djecom koju mentoriraju. Mentori uglavnom govore o redovitim tjednim susretima s djetetom, dok neki izvještavaju i o rjeđim susretima (1 puta u dva tjedna) što ovisi o njihovim, ali i djetetovim

obvezama. Iako to nije provjeravano, jedna od pretpostavki rjeđeg viđanja može biti i starija dob djece, čime se i njihova količina obveza povećava. Tako je iz literature poznato da kada je riječ o mentoriranju adolescenata, mentori imaju teškoća kod učestalosti susreta, budući da adolescenti (za razliku od djece), imaju veći broj školskih i izvanškolskih obveza (Cavell, Smith, 2005; Darling, 2005). U odnosu na učestalost susretanja, zanimljivo je kako neke mentorice koje mentoriraju djevojčice izvještavaju o većem broju susreta tjedno što se može povezati s ranijim promišljanjima o većoj zahtjevnosti mentorskog odnosa s djevojčicama.

Kada govore o **zajedničkim aktivnostima** sve tri grupe sudionika govore o pretežno pasivnim aktivnostima izvan kuće djeteta, odnosno u gradu (odlasci u kino, šetnja, posjete muzejima, posjet trgovačkim centrima). Ovakve aktivnosti omiljene su među djecom, a istovremeno ne zahtijevaju posebnu pripremu od strane mentora. Mentori i mentorice koje mentoriraju dječake za razliku od mentorica koje mentoriraju djevojčice, navode i igranje kompjutorskih igrica te aktivno provođenje vremena kroz bavljenje sportskim aktivnostima. Navedeno je sukladno tvrdnjama u literaturi o tome kako su muški odnosi u većoj mjeri usmjereni na aktivnost (Bogat i Liang, 2005), pa se tako i mentorice koje mentoriraju dječake u tom smislu prilagođavaju dječacima koje mentoriraju i njihovim interesima. U odnosu na načine rada s djecom mentori pretežito navode razgovor i druženje, posebno kod djevojčica.

Uloga roda u mentorskom odnosu i specifične dobiti djece

Početno je važno napomenuti da i mentori i mentorice, usprkos tome što ih se pitalo o „rodu“, u svojim odgovorima koriste izraz „spol“, što se može objasniti činjenicom da je ovaj izraz „spol“ opće prihvaćen i da je češće upotrebljavan u svakodnevnoj komunikaciji nego izraz „rod“. Naime, u svakodnevnom govoru „spol“ se koristi u značenju i bioloških karakteristika što i je njegovo izvorno značenje, ali i u značenju društvenu uloge.

Ulogu roda u mentorskom odnosu, mentori i mentorice promatraju **kroz prizmu dobiti za dijete**, odnosno govore o tome kako mentor muškog ili ženskog roda može utjecati na dječaka ili djevojčicu. Prije svega, mentori navode **elemente o kojima ovisi uloga roda** u mentorskim odnosima, a riječ je o osobnim i obiteljskim karakteristikama djece (*To ovisi o nekim individualnim karakteristikama i obiteljskim karakteristikama djeteta, u kakvim prilikama odrasta, jel ima braću, sestre, u kakvim odnosima je s njima; Recimo dječaku koji odrasta samo s majkom, koja je još i vrlo zaštitnički nastrojena, dobro bi došlo recimo malo utjecaja*

muške osobe pa bi možda bilo zgodnije da dobije velikog brata). Tako mentori smatraju kako rod nema neposredni utjecaj, već da uloga roda u mentorskom odnosu ovisi o brojnim drugim okolnostima. U tom smislu, mentori posebno ističu važnost dobi djeteta, odnosno **povezanost uloge roda i dobi**, pogotovo u razdoblju puberteta. Mentori i mentorice smatraju kako je važnije da dijete u pubertetu ima mentora istog roda i to iz dva razloga. Prvi razlog odnosi se na veću mogućnost identifikacije i učenja po istom rodnom modelu, a drugi razlog odnosi se na opasnost zaljublivanja ukoliko je riječ o mješovitim mentorskim parovima (*„u toj nekoj osjetljivoj pubertetskoj dobi kad su zaista moguće simpatije s njihove strane...bolje je možda da su definitivno istog spola“*). Neke mentorice govore i o određenim predrasudama okoline u odnosu na mješovite parove, posebno kada je riječ o paru mentor-djevojčica (*Zbog nekih predrasuda možda...A možda iz straha zato što ti kojekakvi predatori na djecu, teško ih je procijenit možda na samim intervjuima....da ne bi došlo do neke, do nekog zlostavljanja, zlouporabe dječjeg povjerenja ili nečeg sličnog...opet s druge strane nije isključivo da su samo muškarci ti koji bi mogli.....al u takvom svijetu živimo, to su neke predrasude i etikete i to tako funkcionira.*). Ovakva razmišljanja mentora na neki način odražavaju i razloge zašto se u praksi češće susrećemo s istorodnim mentorskim parovima/odnosima (Feist-Price, 1994), a koji se odnose upravo na bojazan od javljanja intimnih veza između mentora i osobe koju mentorira te negativnih stavova javnosti. Obzirom da je ovdje riječ o mentorskom programu za djecu, smatramo kako je takav oprez opravdan, no također se moramo zapitati i koliko prakse uparivanja koje se orijentiraju na uparivanje istorodnih parova i strogo izbjegavanje uparivanja mentora muškarca i djevojčice, zapravo samo doprinose i održavaju negativne stavove i predrasude opće, ali i stručne javnosti.

Mentorice i mentori u istorodnim odnosima, spominju **rod kao facilitirajući čimbenik u tijeku odnosa** i to najviše u kontekstu zajedničkih aktivnosti. Tako mentori koji mentoriraju dječake smatraju kako istorodni parovi imaju širi spektar zajedničkih aktivnosti, dok se kod mješovitih parova mentor mora puno više baviti osmišljavanjem aktivnosti (*Veliki brat i mali brat zbilja mogu naći puno toga zajedničkog...znači vi možete s malim burazom naći samo jednu stvar koja vas povezuje... s njima (curama) bi bilo puno teže naći tu neku točku koja je zajednička*). Mentorice koje mentoriraju djevojčice i mentorice koje mentoriraju dječake govore i o pozitivnim aspektima mješovitih parova u odnosu na uvid u drugačiju rodnu perspektivu i odrastanje iz aspekta dječaka (*Možete puno naučit hm baš o tim rodnim razlikama zato što dobijete dijete sa 13, 14, 15 ili možda manje godina i vidite kako se stvara,*

kako se stvara slika svijeta iz rodne perspektive drugačije...ako ste vi suprotnog spola vidjeti taj odklon gdje se on stvara upravo u tim ključnim godinama, pubertetskim kad se on razvija.).

(Pre)poruke mentora

Sve tri skupine sudionika navode i određene preporuke za voditelje programa, ali i za potencijalne mentore. Prije svega važno je navesti kako mentori ističu **pozitivan odnos prema programu** (*Jedan od kvalitetnijih programa koji se provodi kod nas.*), kao i pojedinim dijelovima, kao što je primjerice i sam koncept na kojem program počiva, a to je mentoriranje (*Sam koncept je idealan, znači idealan, imaš nekog tko te neće grčiti za školu, neće te grčiti za ovo, neće te grčiti za ono. Znači nije roditelj, ali je opet osoba kojoj je stalo do tebe, koja se brine za tebe, koja se druži s tobom i to je genijalno.*).

Mentorice koje mentoriraju djevojčice i mentori koji mentoriraju dječake **spominju manjak muških mentora** u programu (*Jedino što definitivno u program ulaze bar zasad ove godine više cura nego dečkiju tako da ono nema možda ni neke mogućnosti biranja...*) dajući pritom i konkretne ideje za unapređenje programa (*...konkretno preporučio možda eventualno nekakvu bolju reklamu cijelog programa, bolju vidljivost programa*).

Mentorice koje mentoriraju djevojčice daju i određene **poruke budućim mentorima** temeljene na vlastitom iskustvu mentoriranja, odnosno percipiranim pogreškama u mentoriranju djeteta. Pri tom ističu potrebu da mentor zauzme čvrsti stav u odnosu, važnost povjerenja u odnosu na tijek mentorskog odnosa te važnost sličnosti mentora i djeteta.

Mentori također navode i određene **preporuke vezane uz proces uparivanja djece i mentora**, a koje se odnose na važnost dobre pripreme budućih mentora, postavljanja realnih očekivanja u odnosu s djecom te uvažavanja želje mentora da se druži s djetetom muškog ili ženskog roda. Također navode kako je prilikom uparivanja djeteta i volontera važan cijeli niz okolnosti (očekivanja, potrebe, interesi djeteta i mentora), od kojih je rod samo jedna dimenzija na koju treba obratiti pozornost.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Zaključno, osvrnut ćemo se na istraživačka pitanja s kojima smo započeli ovo istraživanje te dati neke smjernice za daljnji razvoj konkretnog mentorskog programa.

Prvo istraživačko pitanje odnosilo se na to **kako mentoriranje djevojčica i dječaka doživljavaju mentori i mentorice?** Doživljaj mentoriranja iz perspektive mentora i mentorica je prvenstveno pozitivan. Mentori i mentorice percipiraju mentoriranje kao korisnu i potrebnu intervenciju i za djevojčice i za dječake. Mentoriranje je prema mišljenju mentora i mentorica usmjeravanje, vođenje djeteta u pozitivnom smjeru, upoznavanje s drugačijim načinom života te pružanje pozitivnog uzora djetetu. Također, mentorice koje mentoriraju djevojčice više govore o svom utjecaju na njih, dok mentorice i mentori koji mentoriraju dječake više govore o prijateljskom odnosu te o uzajamnom učenju i mentora i djeteta. U odnosu na **obilježja mentoriranja obzirom na rod mentora i rod djeteta iz perspektive mentora i mentorica**, rezultati istraživanja pokazali su da se djevojčice susreću sa svojim mentoricama češće nego što se dječaci susreću sa svojim mentorima i mentoricama. I mentori i mentorice najčešće vrijeme s djecom provode u druženjima i pasivnim aktivnostima u gradu. Mentorske odnose u koje su uključeni dječaci, uz navedene aktivnosti, karakteriziraju i sportske aktivnosti. Odnosi mentorica i mentora s dječacima procjenjuju se kao uspješni, dok se odnosi s djevojčicama, procjenjuju manje uspješnima. Iz perspektive sudionika istraživanja djevojčice uključene u ovaj program imaju više problema i rizičnih ponašanja nego dječaci te postoji mogućnost da se stoga i mentorski odnosi s djevojčicama procjenjuju kao teži. Također, sam tijek odnosa je nešto nestabilniji kada su u pitanju djevojčice.

Mentori i mentorice smatraju da razlike u mentoriranju djevojčica i dječaka postoje te navode kako one proizlaze iz specifičnih obilježja samog djeteta. Mentori spominju i razlike koje proizlaze i iz interesa pojedinog roda kao što su na primjer sklonost djevojaka razgovoru, druženjima dok dječaka prema sportu i igranju igrica na računalu. Među mentorima i mentoricama prevladava mišljenje da iako rod ima ulogu u mentorskim odnosima, ona nije neposredna, nego ovisi o još nekim, čak i važnijim čimbenicima kao što su dob djeteta te osobna obilježja i djeteta, ali i mentora ili mentorice. Naime, i mentori i mentorice posebno ističu važnost dobi čija se uloga u nekim slučajevima pokazala značajnijom od roda. Mentori također navode kako rod može olakšavati sam početak mentorskog odnosa, odnosno biti element koji početno povezuje mentora i dijete, ali može predstavljati i element učenja o „suprotnom“ rodu, kada je riječ o mješovitim parovima.

Na temelju dobivenih rezultata može se izdvojiti nekoliko smjernica za daljnji razvoj programa „Mentori u zajednici“, ali i mentorskih programa općenito. Najprije je važno istaknuti kako u našoj zemlji, trenutno nema mnogo istraživanja o mentorskim programima za djecu, iako se ovaj tip programa sve češće može naći u ponudi raznih ustanova i organizacija

civilnog društva (npr. mentorski program Udruge Ardura iz Šibenika, <http://www.udrugardura.com/index.php/ct-menu-item-13/ct-menu-item-15>, mentorski program udruge Pragma, <http://www.udruga-pragma.hr>). Očito je da se vrijednost mentoriranja kao potencijala za razvoj i odrastanje djece u sve većoj mjeri prepoznaje u stručnoj javnosti i upravo stoga smatramo da je ove programe i samo mentoriranje djece potrebno i istraživati u većoj mjeri. Iz konteksta ovog rada, važna nam se čine daljnja istraživanja vezana uz rod i dob djece. U tom smislu zanimljivo bi bilo upoznati i perspektivu voditeljica programa obzirom na ulogu roda u mentorskim odnosima te njihove kriterije uparivanja djece i mentora u odnosu na dob i rod djece. Uz ovu, stručnu perspektivu, važna je naravno i korisnička perspektiva te bi bilo zanimljivo istražiti i mišljenje djece o tome koliko im je bitan rod mentora s kojim se druže. Istraživanje prikazano u ovom radu bavilo se temom roda u kontekstu mentoriranja djece, no osim ovog elementa, navedeno istraživanje problematiziralo je i neke druge elemente, kao što su primjerice pozitivna iskustva mentora i prepoznavanje korisnosti mentorskog rada s djecom. Smatramo kako je riječ o velikom potencijalu u zajednicama, o mladim ljudima koji su se spremni volonterski uključiti u program i kroz druženje pomoći nekom djetetu u odrastanju. U ovom istraživanju govorilo se i o nedostatku muških mentora, što nije neuobičajeno u tzv. odgojnim profesijama u kojima se govori o „feminizaciji“ struke (Polić, 2003). Očito je da takav trend slijedi i rad s djecom u organizacijama civilnog društva. Kako bi se potencijalno povećala dostupnost muških mentora potrebno je više ulagati u promociju programa i specifično kroz aktivnosti usmjerene na privlačenje muškaraca. Primjeri takvih aktivnosti su uključivanje nekog od široj javnosti poznatih muških osoba kao mentora⁷, dodatni bodovi za dobivanje stipendije za studente temeljem mentoriranja u programu. Ipak, važno je razmotriti realne mogućnosti samog programa za provođenje navedenih aktivnosti. Nadamo se da će ovaj rad doprinijeti boljem razumijevanju potencijala mentoriranja u odrastanju djece te služiti kao poticaj za daljnji razvoj novih mentorskih programa i istraživanja u području mentoriranja. Obzirom na povećanje interesa za mentoriranje u radu s djecom i mladima u riziku i postupnog rasta mentorskih programa u zadnjih nekoliko godina⁸, svakako bi se posebna pažnja trebala pridati i istraživanjima u ovom području. Budući da je zasada još uvijek riječ o relativnom malom broju uključene djece, mladih i mentora te dosad

⁷ Tako je primjerice svojedobno u SAD-u iskorištena popularnost lika kojeg je tumačio George Clooney u seriji Hitna služba. Liječnik čiji je lik tumačio bio je mentor jednom dječaku.

⁸ Prema osobnim saznanjima autorica rada u tijeku je razvoj mentorskog programa na području Osijeka i Čakovca, dok su na području Grada Zagreba u posljednjih godinu dana razvijena dva nova mentorska programa.

malo istraženom području, kvalitativni istraživački pristup potencijalno će ostati još neko vrijeme dominantni istraživački pristup. Specifičnost kvalitativnog pristupa koji teži dubljem razumijevanju pojedinih fenomena svakako će omogućiti da se bolje istraži dinamika i specifičnosti samog mentorskog odnosa. U tom smislu buduća bi istraživanja u ovom području mogla težiti i primjeni drugih metoda prikupljanja i obrade kvalitativnih podataka (osim intervjua i fokusnih grupa), na koje u domaćoj literaturi rjeđe nailazimo, kao što su promatranje sa sudjelovanjem, studija slučaja te akcijska participativna istraživanja koja bi uključivala djecu i mentore i kao sudionike i kao istraživače.

LITERATURA

1. Bogat, A., Liang, B. (2005): Gender in Mentoring Relationships. U DuBois, D.L., Karcher, M.J. (Eds.): Handbook of youth mentoring. Sage, Thousand Oaks, CA. 266–285.
2. Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3. 77-101.
3. Cavell, T.A., Smith, A-M. (2005): Mentoring Children U DuBois, D.L., Karcher, M.J. (Ur.): Handbook of youth mentoring, Sage Publications, New York. 160-176.
4. Darling, N. (2005): Mentoring Adolescent U DuBois, D.L., Karcher, M.J. (Ur.): Handbook of youth mentoring, Sage Publications, New York. 177-190.
5. Darling, N., Bogat, G. A., Cavell, T. A., Murphy, S. E., Sanchez, B. (2006): Gender, ethnicity, development and risk: Mentoring and the consideration of individual differences, *Journal of Community Psychology*. 34 (6). 765 - 780.
6. Feist-Price, S. (1994): Cross-gender Mentoring Relationships: Critical Issues. *Journal of Rehabilitation*. 13-17.
7. Fowler, J.L., Gudmundsson, A.J., O'Gorman, J.G. (2007): The relationship between mentee-mentor gender combination and the provision of distinct mentoring functions. *Women In Management Review*. 22 (8). 666 - 681.
8. Goldner, L., Maysseles, O. (2009): The quality of mentoring relationships and mentoring success, *Youth Adolescence*. 38. 1339 - 1350.
9. Hodžić, A., Bijelić, N. i Cesar, S. (2003): Spol i rod pod povećalom: priručnik o identitetima, seksualnosti i procesu socijalizacije. CESI. Zagreb.

10. Hromatko, I. (2009): Kakva karika nedostaje? Evolucijski pristup tumačenju spolnih razlika. U: Čorkalo Biruški, D. (ur.): Primjenjena psihologija: pitanja i odgovori. Školska knjiga. Zagreb. 121-141.
11. <http://www.udruga-ardura.com/index.php/ct-menu-item-13/ct-menu-item-15>
12. <http://www.boystomengw.org/?q=aboutus>
13. <http://www.girlsforachange.org/what/index.htm>
14. <http://www.savez-dnd.hr/>
15. <http://www.udruga-pragma.hr>
16. Jeđud, I., Ustić, D. (2009): Mentoriranje i mentorski programi. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Zagreb
17. Larsen, R.J., Buss, D.M. (2008): Psihologija ličnosti. Naklada Slap Jastrebarsko.
18. Markovinović, A. (2010): Participativna prava djeteta u sustavu odgoja i obrazovanja. *Dijete i društvo*. 12 (1-2). 117 - 127.
19. Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. Vlada Republike Hrvatske
20. O'Neill, R.M., Blake-Beard, S.D. (2002): Gender Barriers to the Female Mentor – Male Protégé Relationship. *Journal of Business Ethics*. 37. 51- 63.
21. Pećnik, N. (2008): Suvremeni pogledi na dijete, roditeljstvo i socijalizaciju. *Dijete i društvo*. 10 (1-2). 99 -117.
22. Pedersen, P. J., Woolum, S., Gagne, B., Coleman, M. (2009): Beyond the norm: Extraordinary relationships in youth mentoring, *Children and Youth Services Review*. 31. 1307 - 1313.
23. Polić, M. (2003): Filozofija odgoja i feminizam. *Metodički ogledi*. 10(1). 61-66.
24. Rhodes, J. E., DuBois, D. L. (2008): Mentoring relationships and programs for youth, *Association for Psychological Science*. 17 (4). 254 - 258.
25. Rhodes, J., Lowe, S. R., Litchfield, L., Walsh- Samp, K. (2008): The role of gender in youth mentoring relationship formation and duration, *Journal of Vocational Behavior*. 72. 183 - 192.
26. Rudan, V. (2004): Normalni adolescentni razvoj. *Medix*. 10 (52). 36 - 39.
27. Sosik, J.J., Godshalk, V.M. (2000): The Role of Gender in Mentoring: Implications for Diversified and Homogenous Mentoring Relationships. *Journal of Vocational Behavior*. 57 (1). 102 - 122.

28. Tierney, J.P., Grossman, J., Resch, N. (1995): *Making a Difference: An Impact Study of Big Brothers Big Sisters. Public/Private Ventures. Philadelphia.*
29. Underwood, M.K. (2003): *Social Agression among Girls. The Guilford Press. New York. London.*
30. Vulić-Prtorić, A. (2000): *Stres u djece i adolescenata. Izvori, posrednici i učinci. Naklada Slap Jastrebarsko.*
31. Zrinščak, S., Puljiz, V. (2002): *Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu. Revija za socijalnu politiku. 9 (2). 117 - 137.*
32. Žižak, A. (2003): *Priručnik za volontere uključene u program „Velika sestra veliki brat“, UISP, Zagreb.*
33. Žižak, A., Jeđud, I., Ustić, D. (2004): *Analiza poruka prikupljenih kroz fokus grupe skorisnicima, volonterima i stručnjacima uključenim/surađujućim s Programom „Velika sestra veliki brat«, Interni materijal UISP-a. UISP. Zagreb.*
34. Young, A.M., Cady, S., Foxon, M.J. (2006): *Demystifying Gender Differences in Mentoring:Theoretical Perspectives and Challenges for Future Research on Gender and Mentoring. Human Resource Development Review. 5 (2). 148 - 175.*